

P4C-mallin soveltuvuus suomalaiseseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan

Tiia Korkiamäki

Elina Pelkkikangas

Opinnäytetyö, AMK

Syyskuu 2021

Terveys- ja hyvinvointialat

Toimintaterapeutin tutkinto-ohjelma

Korkiamäki, Tiia & Pelkkikangas, Elina

P4C-mallin soveltuvuus suomalaiseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Syyskuu 2021, 35 sivua.

Terveys- ja hyvinvointialat. Toimintaterapeutin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Verkkojulkaisulupa myönnetty: kyllä

Tiivistelmä

Osallisuuden edistäminen nähdään keskeisenä keinona köyhyyden torjumisessa ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Osallisuus ja sen edistäminen on merkityksellistä hyvinvoinnille ja terveydelle. Koulut ovat tärkeässä asemassa lasten osallisuuden vahvistamisessa. Tuen tarve on koululaisilla yhä yleisempää. Tehostetun ja erityisen tuen piirissä olevien lasten määrä peruskouluissa on kasvanut tasaisesti viime vuosikymmeninä. Samanaikaisesti opetus erityisryhmissä on vähentynyt ja erityisoppilaiden opetus yleisopetuksen ryhmissä lisääntynyt. Koulutoimintaterapiaa on Suomessa hyödynnetty vielä kovin vähän, vaikka käytännön hyvät kokemukset liittyvät toimintamuotoihin, joissa erityispalveluiden henkilökunta tukee suoraan koulun henkilökuntaa.

Vertailevalla laadullisella tutkimuksella selvitettiin, kuinka Partnering for Change (P4C) -mallin mukainen koulutoimintaterapia on sovellettavissa eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaiseen perusopetukseen. Aineistona oli Partnering for Change Implementation and Evaluation 2013-2015 -julkaisu ja eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma täydennettynä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 -asiakirjalla. Aineiston analysointia toteutettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä ja tutkimustyössä muodostuneita yläluokkia vertailemalla.

Tutkimustyön tuloksena tutkimusaineistosta tunnistettiin useita yhdistäviä teemoja: porrastettu tuki, yhteistyö, osallisuuden tukeminen sekä varhainen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy. Toisistaan eroavina teemoina tunnistettiin tiedon ja ymmärryksen lisääminen sekä ohjaaminen. Aineiston tarkastelu osoitti, että P4C-malli ja eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma sisältävät useita toisiaan vastaavia teemoja ja painotuksia. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että P4C-mallin mukaisella toimintaterapialla voitaisiin todennäköisesti edistää oppilaiden osallisuutta myös suomalaisessa koulujärjestelmässä.

Avainsanat (asiasanat)

koulutoimintaterapia, partnering for change, perusopetuksen opetussuunnitelma, osallisuuden tukeminen

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Korkiamäki, Tiia & Pelkkikangas, Elina

Applicability of the P4C model to the Finnish basic education curriculum

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, September 2021, 35 pages.

Health and Welfare. Degree Program in Occupational Therapy. Bachelor's thesis.

Permission for web publication: yes

Language of publication: Finnish

Abstract

Promoting inclusion is seen as a key tool in combating poverty and preventing exclusion. Inclusion and its promotion are important for well-being and health. Schools play an important role in strengthening children's inclusion. The need for support is becoming more common among schoolchildren. The number of children in primary schools with enhanced and special support has grown steadily in recent decades. At the same time, teaching in special groups has decreased and the teaching of special needs students in general education groups has increased. School occupational therapy is scarce in Finland, although good practical experiences are related to activities in which the staff of special services directly support the school staff.

A comparative qualitative study investigated how school occupational therapy according to the Partnering for change (P4C) model is applicable to basic education according to the South Ostrobothnian basic education curriculum. The material was the publication Partnering for Change Implementation and Evaluation 2013-2015 and the South Ostrobothnian Basic Education Curriculum, supplemented by the Basics of Basic Education Curriculum 2014 document. Data analysis was performed using data-driven content analysis and by comparing the upper classes formed in the research work.

As a result of the research work, several unifying themes were identified from the research material: tiered support, collaboration, support for participation and early identification and prevention. Increasing knowledge and understanding and also coaching were identified as different themes. Examination of the data showed that the P4C model and the South Ostrobothnian basic education curriculum contain several similar themes and emphases. In conclusion, it can be stated that occupational therapy according to the P4C model could probably promote the participation of students in the Finnish school system as well.

Keywords/tags (subjects)

school occupational therapy, partnering for change, basic education curriculum, supporting participation

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Suomalainen perusopetus	4
2.1	Perusopetuksen opetussuunnitelma	5
2.2	Osallisuuden tukeminen perusopetuksessa	6
2.3	Oppilashuolto	7
2.4	Opetuksen kolmiportainen tuki	8
3	Osallisuus toimintaterapian näkökulmasta.....	10
4	P4C-mallin mukainen koulutoimintaterapia	11
4.1	Tavoitteet ja periaatteet	12
4.2	P4C-malli käytännössä	12
4.3	Porrastettu lähestymistapa.....	13
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	15
6	Tutkimuksen toteutus.....	15
6.1	Laadullinen vertaileva tutkimus	15
6.2	Aineistonkeruu ja analyysi	16
7	Tutkimuksen tulokset	19
7.1	Porrastettu tuki	20
7.2	Yhteistyö.....	21
7.3	Osallisuuden tukeminen.....	22
7.4	Varhainen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy	23
7.5	Tiedon ja ymmärryksen lisääminen sekä ohjaaminen	24
7.6	Johtopäätökset.....	26
8	Pohdinta.....	27
8.1	P4C-mallin mukainen toimintaterapia suomalaisessa perusopetuksessa.....	30
8.2	Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi.....	30
8.3	Tulevaisuuden tutkimustarpeet.....	31
	Lähteet	32
	Liitteet	35
	Liite 1. Esimerkki aineiston analyysistä	35
Kuviot		
	Kuvio 1. Yrittäjämäisen toimintatavan rakentuminen.....	6
	Kuvio 2. Opetuksen ja koulunkäynnin kolmiportainen tuki.....	9

Kuvio 3. P4C-mallin porrastettu lähestymistapa	14
Kuvio 4. Opinnäytetyön tutkimusprosessi	19
Kuvio 5. Vertailevan tutkimustyön tulokset	20

1 Johdanto

Suomen hallitus ja Euroopan Unioni ovat nostaneet osallisuuden edistämisen yhdeksi keskeiseksi keinoksi köyhyyden torjumiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Näin pyritään vähentämään eriarvoisuutta. Osallisuus ja sen edistäminen ovat merkityksellisiä hyvinvoinnille ja terveydelle. Osallisuuden liittyä olennaisesti käsitteet osallistuminen ja vaikuttaminen. Osallistuminen ja vaikuttaminen oman elämän asioihin on olennaista yhteiskunnallisen osallistumisen ja yhteisöön kiinnittymisen näkökulmasta. Koulut ovat tärkeässä asemassa lasten osallisuuden vahvistamisessa. (Osallisuus 2019.)

Koulujen ryhmäkoot ovat kasvaneet ja säännöllisissä ryhmissä on ilmennyt vaihtelevuutta, jonka seurauksena aikuisilla ei ole riittävästi aikaa tutustua oppilaisiin yksilöinä. Näin ollen lapsen tuen tarpeen havaitseminen varhaisessa vaiheessa vaikeutuu. Ryhmäkokojen kasvaminen on aiheuttanut kuormitusta lasten oppimis- ja sopeutumiskykyyn. Lasten ja nuorten aikuiskontaktit koulussa ovat vähentyneet ja samanaikaisesti itsenäisten valintojen tekeminen korostunut. Lasten ja nuorten maailma on muuttunut vaativammaksi ja heidän kasvuympäristöjensä kyky tukea lasta on heikentynyt. Tämä on johtanut pahoinvoinnin lisääntymiseen lasten ja nuorten keskuudessa. (Salmi, Mäkelä, Perälä & Kestilä 2012, 4–6.)

Suomen toimintaterapeuttiliiton mukaan toimintakyvyn tuen tarve on koululaisilla yhä yleisempää, mutta tuen saaminen on monen mutkan takana. Kun toimintaterapeutti työskentelee koulussa, hänen on mahdollista yhdessä opettajien ja perheiden kanssa etsiä ratkaisuja kouluarjen haasteisiin. Toiminnan analysoinnin ja muokkaamisen kautta toimintaterapeutti tukee ja edistää lapsen koulutyöhön osallistumista. (Toimintaterapia kouluissa, n.d.) Koulutoimintaterapia on Suomessa vielä vähäistä. Toimintaterapeutit toteuttavat yksilökuntoutusta usein koulun tiloissa oppilaan koulupäivän aikana. Tällöin toimintaterapia kohdentuu tietyn lapsen yksilöllisiin haasteisiin ja se toteutuu irrallisena osana koulun arjesta eikä ole koulun tarjoama tukitoimi. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää työelämää tarjoamalla lisää tietoa toimintaterapian mahdollisuuksista perusopetuksessa sekä edistää toimintaterapian jalkautumista peruskouluihin.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella, kuinka P4C-mallin mukainen koulutoimintaterapia on sovellettavissa eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisen opetuksen tarpei-

siin ja oppilaiden osallistumisen vahvistamiseen. Partnering for Change (P4C) on kanadalainen koulutoimintaterapian malli, jossa toimintaterapeutti on osa koulun henkilökuntaa ja säännöllisesti läsnä koulun arjessa. Tarkoituksena on lisätä tietoa ja ymmärrystä P4C-mallin mahdollisuuksista suomalaisessa perusopetuksessa. Opinnäytetyössä keskitytään P4C-mallin ja eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien vertailuun.

2 Suomalainen perusopetus

Suomalainen perusopetus on yleissivistävää koulutusta. Perusopetuksella on sekä kasvatuksellinen että opetuksellinen tehtävä, joiden tarkoituksena on oppilaiden kasvun tukeminen yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä tarpeellisten tietojen ja taitojen opettaminen. (Mitä on perusopetus? N.d.) Perusopetuksen tavoitteena on laaja-alainen osaaminen, jolla tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa oppimisen kokonaisuutta sekä kykyä käyttää opittua tietoa ja taitoa. Ympäröivän maailman muutokset edellyttävät oppilailta entistä enemmän monipuolista ja soveltavaa osaamista. Oppilaiden osaamisen kehittymiseen vaikuttavat annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki. Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan, osaamisen kehittymiselle. (Tavoitteena laaja-alainen osaaminen n.d.)

Suomessa vakituisesti asuvilla lapsilla on oppivelvollisuus, joka perustuu lakiin. Tämä tarkoittaa velvollisuutta hankkia perusopetuksen oppimäärä, joka on määritelty perusopetuslaissa ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa. Lapset osallistuvat perusopetukseen yleensä peruskoulussa ja se on suunnattu 7–16-vuotiaille. Maksuttomaan perusopetukseen sisältyy oikeus kouluruokaan, tiettyin kriteerein koulukuljetukseen ja opiskeluhooltoon. Erityistä tukea tarvitsevilla on myös oikeus maksuttomiin apuvälineisiin sekä tulkitsemis- ja avustajapalveluihin, mikäli oppilas näitä tarvitsee. (Mitä on perusopetus? N.d.)

Tilastokeskuksen mukaan tehostetun ja erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden määrä peruskouluissa on kasvanut tasaisesti viimeisen 25 vuoden ajan. Vuonna 2019 peruskoulun oppilaista 20,1 % sai tehostettua tai erityistä tukea. Samanaikaisesti opetus erityisryhmissä on vähentynyt ja erityisoppilaiden opetus kokonaan yleisopetuksen ryhmissä on lisääntynyt. (Joka viides peruskoululainen sai tehostettua tai erityistä tukea 2020.) Myös Suomen toimintaterapeuttiliiton mukaan erityisopetuksen ja -luokkien määrä on vähentynyt (Jokainen koululainen on tärkeä 2019).

Viime vuosikymmeninä koulutuspolitiikkaa ja -uudistuksia onkin ohjannut tavoite järjestää erityisopetus mahdollisimman pitkälle yleisopetuksen yhteydessä. Tällöin puhutaan inklusiivisesta opetuksesta, joka nimenomaan tarkoittaa erityisoppilaan opettamisen mahdollistamista yleisopetuksen ryhmässä tarjoamalla hänelle riittävä oppimisen ja osallistumisen tuki. Inklusion tarkoituksena on edistää yhteisöllisyyttä ja poistaa osallistumisen esteitä. Kyse ei ole pelkästään opetuksen järjestämispaikasta. (Pulkinen 2020, 99.)

2.1 Perusopetuksen opetussuunnitelma

Suomessa ei ole yhtenäistä kansallista perusopetuksen opetussuunnitelmaa, vaan opetushallitus laatii valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet, joiden avulla pyritään varmistamaan opetuksen suunnittelun ja toteutuksen yhdenmukaisuus. Opetussuunnitelman perusteet toimivat kansallisena perustana paikallisten opetussuunnitelmien laatimiselle. Opetuksen järjestäjällä on vapaus tehdä paikallisia opetussuunnitelmallisia ratkaisuja. (Vitikka & Rissanen 2019, 223–224.)

Valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti myös Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen opetussuunnitelma tukee perusopetuksen yhtenäisyyttä ja tasa-arvoisen opetuksen toteutumista. Tavoitteena on jokaiselle oppilaalle yhtenäinen kasvatuksen ja opetuksen polku. Eteläpohjalainen maakunnallinen opetussuunnitelma on laadittu 17 kunnan yhteistyönä ja sen tavoitteiden mukaisesti kouluaan käy yli 20 000 oppilasta. (Eteläpohjalaisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta 2016, 1–2.) Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet ohjaa kouluja laatimaan lisäksi koulukohtaisia opetussuunnitelmia kuntakohtaisin lisäyksin (Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, 2).

Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma painottaa yrittäjämäisen toimintatavan ja osallisuuden teemoja. Eteläpohjalaisen opetussuunnitelman mukaan koulun toimintakulttuurin pohjana on yrittäjämäinen toimintatapa, joka näkyy vahvasti koulun toiminnassa ja arjessa. Yrittäjämäinen toimintatapa nähdään kansalaistaitona, jota tarvitaan laajalti elämässä. Se on asenne ja tapa toimia, johon liittyy innovatiivisuus sekä tavoitteellinen toiminta. Olennaista on myös vastuullinen suhtautuminen kaikkeen tekemiseen ja oman itsen tavoitteellinen kehittäminen. Yrittäjämäisen oppimisen keskiössä on oppilas itse, joka uskaltaa toimia mahdollisista epäonnistumisista huolimatta. Yrittäjämäinen toimintakulttuuri rohkaisee katsomaan myös ympäröivää yhteiskuntaa. (Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, 11–14.)

Kuvio 1. Yrittäjämäisen toimintatavan rakentuminen. (Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, 14.)

2.2 Osallisuuden tukeminen perusopetuksessa

Koulutyön käytännön järjestämisellä luodaan oppilaiden hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytykset. Perustana tällöin on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Lähtökohtana pidetään yhteistä vastuuta hyvästä ja turvallisesta kouluarjesta. Tämä vastuu kuuluu koulun kaikille aikuisille. Yhteistyössä huoltajien ja muiden tahojen kanssa huomioidaan oppilaiden tarpeet, oppimisen edellytykset ja vahvuudet. Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen kouluympäristöön, jota tukee opetus, ohjaus ja oppilashuolto. Käytännössä tähän sisältyy myös ongelmien ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja niihin puuttuminen. Oppilaiden osallisuutta tuetaan mahdollistamalla osallistuminen omaan koulutyöhön. (Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen n.d.)

Eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan osallisuus nähdään oppivan kouluyhteisön yhteisenä rakentamisena, johon sisältyy ajatus oppilaasta aktiivisena kansalaisena. Opetussuunnitelman mukaan osallisuus on myös demokraattista toimintakulttuuria ja jokaisen yksilön osallisuuden edistämistä. Tämä tarkoittaa yhteistä koulun toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja arviointia. Koulun tavanomainen arki ja yhteiset tapahtumat vahvistavat oppilaiden osallisuuden kokemusta. (Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, 6, 45.)

Kansainvälinen tutkimustieto tukee ajatusta osallisuuden tukemisesta inklusiivisen opetuksen keinoin. Oppimisen tehostaminen sekä vuorovaikutuksen edistäminen erityisoppilaan ja hänen luokkatovereidensa välillä ovat tärkeimmät tekijät osallisuuden tukemisen näkökulmasta. (Feldman, Carter, Asmus & Brock 2016, 192–208.) Erityisoppilaiden kaverisuhteiden kehittyminen ja oppimismahdollisuuksien edistäminen ei kuitenkaan aina onnistu parhaalla mahdollisella tavalla. Esimerkiksi henkilökohtaisen avustajan läsnäolo voi olla haittaava tekijä, joka estää luontaista vuorovaikutusta ja sitoutumista ryhmään. (Carter, Moss, Asmus, Fesperman, Cooney, Brock, Lyons, Huber & Vincent 2015, 9–18.)

On myös huomattu, että erityisoppilaiden läsnäolo luokassa vaatii muutakin kuin fyysistä läsnäoloa. Erityisoppilas voi esimerkiksi olla sijoittuneena luokkaan erillään muista oppilaista. Ilman todellista läsnäoloa, kaverisuhteita ja osallisuuden kokemusta ei todennäköisesti pääse syntymään. (Feldman ym. 2016, 192–208.) Inklusion edistämiseksi on olennaisen tärkeää, että kehitystyön ja tutkimuksen kautta löydetään tehokkaita toimintatapoja kaikkien opiskelijoiden oppimisen edistämiseksi. Myös yhteisöllinen oppiminen ja interventiot, jotka innostavat oppilaita opiskelemaan yhdessä ovat keskeisiä tulevaisuuden suuntauksia. (Morningstar, Shogren, Lee & Born 2015, 192–210.)

Toteutuessaan onnistuneesti inklusiivinen opetus vähentää erityisoppilaan riippuvuutta aikuisen tuesta sekä edistää aktiivista osallistumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta (Carter ym. 2015, 9–18). Morningstar ja muut painottavatkin hyödyntämään tehokkaita osallistavia käytänteitä, jotka opettajat suunnittelevat ja toteuttavat yhteistyössä koulun moniammatillisen työryhmän kanssa. Tärkeää on myös arvioida inklusiivisen opetuksen tuloksia. Parhaimmillaan inklusiivinen opetus tukee kaikkien opiskelijoiden oppimista ja osallistumista heidän yksilölliset tarpeensa huomioon ottaen. (Morningstar ym. 2015, 192–210.)

2.3 Oppilashuolto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa on säädetty perusopetuksen oppilashuollosta. Oppilashuollon järjestämisvastuu on koulutuksen järjestäjällä ja se on osa koulun kasvatus- ja opetustehtävää, jossa huomioidaan ensisijaisesti lapsen etu. Oppilaalla on oikeus maksuttomaan oppilashuoltoon, jonka tavoitteena on edistää oppilaan osallistumista opetukseen. Oppilashuollon tarkoituksena on hyvän

oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ja ylläpitäminen. Oppilashuolto toimii ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja tukee koko kouluuyhteisöä. Oppilashuollon työryhmä on monialainen ja koostuu opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuollon sekä psykologi- ja kuraattoripalvelujen edustajista. Oppilashuoltotyössä olennaista on oppilaan osallisuuden tukeminen, jota ohjaa luottamuksellisuus sekä kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja hänen huoltajaansa. (Oppilashuolto n.d.)

Oppilashuoltoa voidaan toteuttaa yhteisöllisesti tai yksilökohtaisesti. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä keskitytään kouluuyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvoinnin seurantaan ja edistämiseen. Tähän liittyy olennaisesti myös kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä huolehtiminen. Yhteisöllisessä oppilashuollossa hyvinvointia vahvistaa oppilaiden ja huoltajien osallisuuden tukeminen ja kuuleminen. Osallisuutta tukevat toimintatavat ennaltaehkäisevät ongelmia sekä edesauttaa niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen varhaista järjestämistä. Yksilökohtainen oppilashuolto kohdentuu yksittäiseen oppilaaseen. Tavoitteena on oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen, terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuranta ja edistäminen. Tämä toteutuu esimerkiksi kouluterveydenhuollon terveystarkastuksissa. Yksilökohtaisessa oppilashuollossakin olennaista on varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ennaltaehkäisy. (Oppilashuolto n.d.)

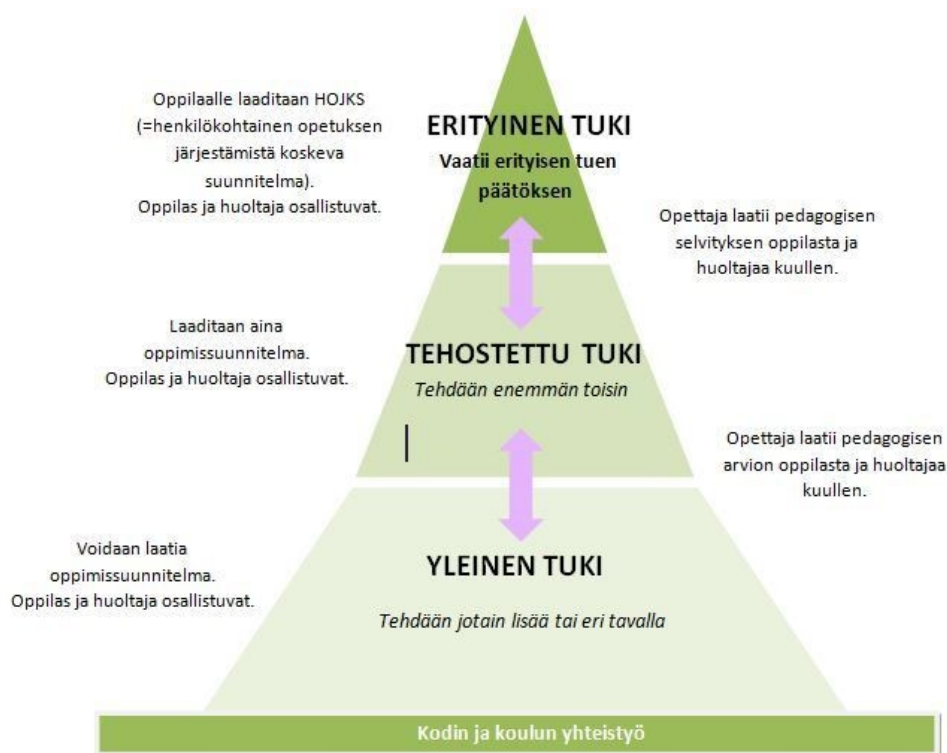
Koulunkäyntiin liittyvien ongelmien varhainen havaitseminen ei kuitenkaan tuo oppilaan tilanteeseen apua, mikäli ainoa apu on lähete erityispalveluihin. Käytännön hyvät kokemukset liittyvät toimintamuotoihin, joissa erityispalveluiden henkilökunta tukee suoraan koulun henkilökuntaa. Tällöin apu saadaan välittömästi ja oikeassa kontekstissa. Lasten ja nuorten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen edistäminen koulussa tukee nuorten hyvinvointia ja ehkäisee syrjäytymisen riskejä. (Salmi ym. 2012, 4–6.)

2.4 Opetuksen kolmiportainen tuki

Perusopetuslaki turvaa oppilaalle oikeuden riittävään oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Tuki voi olla tilapäistä tai pidempiaikaista ja se on tarjottava heti kun sen tarve ilmenee. Varhainen tuki ennaltaehkäisee parhaiten vaikeuksien lisääntymistä ja kasautumista. Tuen turvaaminen on tärkeää opetukseen liittyvissä nivelvaiheissa siirryttäessä esimerkiksi esikoulusta perusopetukseen tai alakoulusta yläkouluun. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tulee olla hyvin suunniteltua ja joustavaa.

Tuen tulee olla riittävää ja tarkoituksenmukaista ja sitä tulee tarjota niin kauan kuin se on tarpeellista. (Oppimisen ja koulunkäynnin tuki n.d.)

Perusopetuksessa oppimisen ja koulunkäynnin tuki on jaettu kolmeen tasoon; yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Jokaisella tuen tasolla voidaan käyttää erilaisia tukimuotoja, joita ovat esimerkiksi tukiopeus, erityisopetus, avustajapalvelut ja erilaiset apuvälineet. Yleistä tukea tarjotaan heti tuen tarpeen ilmetessä ja sillä tarkoitetaan lähinnä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia. Tällöin oppilaan tarpeeseen vastataan mahdollisimman varhain. Tehostettu oppimisen ja koulunkäynnin tuki on yksilöllisempää, vahvempaa ja pidempiaikaista oppilaan tukemista, jolloin voidaan tarvita useampaa eri tuen muotoa. Tehostetusta tuesta päätetään yhteistyössä oppilashuoltoryhmässä ja oppilaalle laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma. Erityinen tuki tulee kyseeseen, mikäli tehostettu tuki ei riitä oppilaan tarpeisiin. Erityisen tuen oppilaalle tehdään erityistä tukea koskeva päätös ja laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Erityinen tuki tarkoittaa oppilaan saamaa erityisopetusta ja muita tarkoituksenmukaisia tukimuotoja, jolloin korostuu yksilöllinen ohjaus. (Oppimisen ja koulunkäynnin tuki n.d.)

Kuvio 2. Opetuksen ja koulunkäynnin kolmiportainen tuki. (Kolmiportainen tuki n.d.)

3 Osallisuus toimintaterapian näkökulmasta

Useat toimintaterapian teoreettiset mallit korostavat osallisuuden merkitystä. Occupational Therapy Intervention Process Model (OTIPM) -mallin näkökulmasta osallisuus on enemmän kuin vain osallistumista ja itsenäistä tekemistä. Osallisuuteen liittyy vahvasti yksilön oma henkilökohtainen kokemus osallistumisesta toimintaan. Osallistuminen voi olla yksittäisten tehtävien suorittamista tai laajempaa yhteisöllistä toimintaa. Toiminnan ja sen merkityksen kokemisen kautta mahdollistuu yksilön sitoutuminen toimintaan ja tunne osallisuudesta yhteiskuntaan.

Toimintaterapeutin tulee ymmärtää yksilön toiminnan ja tilannesidonnaisuuksien väliset monitahoiset suhteet, jotta hän voi tukea asiakkaansa osallisuutta. (Fisher & Marterella 2019, 21–24.)

Person-Environment-Occupation-Performance (PEOP) -malli korostaa toiminnallista pätevyyttä, jonka kautta voidaan saavuttaa toiminnallinen osallistuminen. Myös PEOP-mallin mukaan toiminnallinen osallistuminen on enemmän kuin suoriutumista, sillä siihen liittyy yksilön kyky toimia omien valintojen mukaan osallistuakseen mielekkääseen ja merkitykselliseen toimintaan. PEOP-mallin mukaisessa toimintaterapiainterventiossa tavoitteena on toiminnallisen suoriutumisen edistäminen ja sitä kautta mahdollistaa yksilön osallisuutta. (Wong & Fisher 2015, 305–306.) Myös Model of Human Occupation (MOHO) -mallissa toimintaterapian tavoitteena on yksilön osallistumisen mahdollistaminen. MOHOn mukaan toiminnallinen osallistuminen tarkoittaa yksilön omaan sosiokulttuuriseen ympäristöön sisältyviä jokapäiväisiä toimintoja, joihin liittyy henkilökohtaisia ja sosiaalisia merkityksiä. (Hautala, Hämäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykönen 2016, 235, 243.)

Suomen toimintaterapeuttiliiton mukaan toimintaterapeutin ydinosaamista on ymmärtää koulu-ympäristön ja oppilaan yksilötekijöiden vaikutus osallistumiseen koulussa. Omaa ammatillista osaamistaan hyödyntäen toimintaterapeutti vahvistaa oppilaiden käsitystä omista kyvyistään ja itsestään toimijana. Tätä kautta voidaan vahvistaa myös osallisuuden kokemusta, johon jokaisella oppilaalla on oikeus. Suomessa vain muutamassa kunnassa toimii koulutoimintaterapeutteja. Muualla maailmassa tilanne on toinen. Esimerkiksi Kanadassa ja Australiassa toimintaterapeutit ovat osa koulun henkilökuntaa. Ruotsissakin koulutoimintaterapeuttien määrä on kasvussa. (Jokainen koululainen on tärkeä 2019.)

4 P4C-mallin mukainen koulutoimintaterapia

Partnering for Change eli P4C on koulutoimintaterapian malli, joka tarjoaa innovatiivista kuntoutusta erityistarpeita omaavien lasten tukemiseksi päiväkodissa ja koulussa. Alun perin malli on suunniteltu Developmental Coordination Disorder (DCD) -lapsille, mutta sen on osoitettu olevan hyödyllinen kaikille lapsille, joilla on erityistarpeita. P4C-mallin mukainen toimintaterapia toteutetaan osana opetusta päiväkotii-/kouluympäristössä. Malli on näyttöön perustuva lähestymistapa, jonka avulla toimintaterapeutit tavoittavat suuremman määrän lapsia muihin koulutoimintaterapian toimintamalleihin verrattuna. P4C-malli kuvastaa kumppanuutta ja yhteistyötä terveydenhuollon ammattilaisten, opettajien ja perheiden välillä. Partnering for Change on nimi sekä mallille että toteutuneelle tutkimusprosessille. P4C-malli on käytännön kehitystyö ja tutkimusprosessi on edennyt sen rinnalla. (Missiuna & Hecimovich 2015, 6, 17.)

P4C-malli on kehitetty Kanadassa vuosien 2008-2015 aikana osallistavan toiminnan tutkimusprosessin avulla. Prosessiin osallistui keskeisiä sidosryhmiä, jotka koostuivat valtionhallinnosta, terveydenhuollosta, palveluntuottajista, toimintaterapeuteista, kouluista ja oppilaiden perheistä. P4C-mallia implementoitiin ja sen vaikutuksia seurattiin 40 koulussa kahden vuoden ajan. Toimintaterapeutti oli kussakin koulussa yhden päivän viikossa. Mallista saatiin hyvää palautetta ja kokemuksia. Opettajat kokivat hyvänä sen, että toimintaterapeutti oli säännöllisesti koulussa läsnä ja vanhemmat, jotka olivat tekemisissä toimintaterapeutin kanssa, olivat tyytyväisiä saamiinsa palveluihin sekä käyttivät niitä mielellään. Oppilaiden tuen tarpeita tunnistettiin aikaisemmin ja niihin kyettiin vastamaan varhaisessa vaiheessa. Oppilaat osoittivat laaja-alaista edistymistä koulutyöhön osallistumisessaan. (Missiuna & Hecimovich 2015, 7, 30.)

P4C-mallin mukainen toimintaterapia koulussa ei keskity pelkästään yksilöllisiin interventioihin, vaan tarjoaa monipuolisia toimintatapoja, joiden avulla tuetaan kaikkien oppilaiden osallistumista ja onnistumista. Toimintaterapeutti vastaa sekä oppilaiden, että opettajien tarpeisiin. Mallissa käytetään porrastettua lähestymistapaa, jossa alkuun tuetaan kaikkia oppilaita ja intensiivisempää tukea tarjotaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tällöin lasten ei tarvitse jonottaa terveydenhuollon palveluihin saadakseen tarvitsemiaan toimintaterapiapalveluita. (Missiuna & Hecimovich 2015, 32, 34.)

4.1 Tavoitteet ja periaatteet

P4C-mallin tavoitteena on lisätä erityistarpeita omaavien oppilaiden varhaista tunnistamista sekä edistää opettajien ja perheiden valmiuksia ymmärtää lapsen erityistarpeita ja kykyä toimia nämä erityistarpeet huomioiden. Lisäksi tavoitteena on myös estää toissijaisten seurauksien syntymistä ja parantaa lasten kykyä osallistua kotona ja koulussa. (Missiuna & Hecimovich 2015, 18.)

P4C-mallissa on neljä periaatetta. Partnering eli kumppanuus keskittyy yhteistyösuhteiden luomiseen, tiedon jakamiseen, ja yhteistyön kehittämiseen opettajan, oppilaan ja perheen kanssa. Capacity Buildingin eli valmiuksien kehittämisen tarkoituksena on tukea ja auttaa vanhempia ja opettajia tunnistamaan lapsien erityistarpeita ja epätyypillistä kehitystä. Toimintaterapeutti tarjoaa toimintatapoja käyttöön saman tien eikä ole tarvetta viralliselle arvioinnille. Näin ehkäistään toissijaisia seurauksia syntymästä. Collaboration and Coaching eli yhteistyön ja ohjauksen tavoitteena on yhdessä opettajan ja vanhempien kanssa ennaltaehkäistä oppilaan kehityksellisiä ja motorisia haasteita muodostumasta suuremmiksi ongelmiksi, edistää hyvinvointia, ottaa käyttöön oikea-aikaisia ja tehokkaita mukautuksia, joita vaaditaan osallistumiseen sekä tunnistaa oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Toimintaterapeutti tukee ja ohjaa opettajia oppitunneilla. Vanhemmat voivat tarvittaessa ottaa yhteyttä opettajaan tai toimintaterapeuttiin huolen ilmentyessä. In Context eli oikea ympäristö tarkoittaa sitä, että toimintaterapeutti toimii kouluympäristössä ja havainnoi oppilaita kaikissa koulun tiloissa esimerkiksi luokassa, liikuntasalissa ja välitunneilla. (Missiuna & Hecimovich 2015, 28–29.)

4.2 P4C-malli käytännössä

Toimintaterapeutti on läsnä säännöllisesti koulun arjessa ja tukee koko koulu yhteisöä. Toimintaterapeutti työskentelee osana koulutiimiä yhteistyössä opettajien ja muun koulun henkilökunnan kanssa sekä tuo tietoa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden hyvinvoinnin ja kehityksen haasteista, jotka vaikeuttavat koulutyöhön osallistumista. Yhteistyössä opettajien kanssa toimintaterapeutti edistää erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden varhaista tunnistamista päiväkodissa ja koulun ensimmäisillä luokilla sekä auttaa opettajaa määrittelemään oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Toimintaterapeutti lisää opettajien tietoa ja ymmärrystä ja auttaa kehittämään erilaisia toimintatapoja, joilla tuetaan osallistumista erilaisiin toimintoihin luokassa. Toimintaterapeutti voi myös suositella

erilaisia materiaaleja ja työkaluja sekä teknologiaa edistämään oppimista. Esimerkiksi toimintaterapeutti voi suositella kirjoittamisen apuvälineitä ja erilaisia mukautuksia työskentelypisteisiin, eli pulpettiin ja tuoliin. Toimintaterapeutti voi myös pitää oppitunteja koko luokalle ja samalla mallintaa opettajalle erilaisia tapoja toimia. (Missiuna & Hecimovich 2015, 32–33.)

P4C-mallin mukaan toimiva toimintaterapeutti tukee ja ohjaa oppilaiden perheitä edistääkseen lasten tarpeiden huomioimista kotona. Esimerkiksi ehdottomalla erilaisia toimintatapoja, joilla perheet voivat tukea lapsen osallistumista kotiympäristössä. Toimintaterapeutti voi myös osallistua vanhempainiltoihin. Opettajat ja vanhemmat voivat ottaa yhteyttä suoraan toimintaterapeuttiin, mikäli heillä nousee huoli oppilaan koulutyöhön osallistumisesta. Toimintaterapeutti toimii yhteistyöhenkilönä terveydenhuollon ja koulun välillä. Toimintaterapeutti on tietoinen terveydenhuollon palveluista ja tarvittaessa ohjaa perheitä niiden pariin. (Missiuna & Hecimovich 2015, 33–34.)

4.3 Porrastettu lähestymistapa

P4C-mallissa on porrastettu lähestymistapa. Ensimmäinen taso muodostuu Universal Design for Learning (UDL) lähestymistavasta, jonka tarkoituksena on tarjota yhtäläiset mahdollisuudet oppimiseen kaikille oppilaille. UDL-periaatteiden mukaan opetuksessa hyödynnetään toimintatapoja, jotka täyttävät kaikkien oppilaiden tarpeet. UDL edistää oppilaiden kykyä osallistua mahdollisimman optimaalisesti opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen vähentäen samalla yksilöllisen mukauttamisen tarvetta. UDL-tasolla toimintaterapeutti voi esimerkiksi parantaa esteettömyyttä ja ergonomiaa luokkahuoneessa sekä pitää oppitunteja, joissa mallintaa erilaisia tapoja tukea oppilaita. Toimintaterapeutti voi myös suunnitella luokkaan toimintoja, jotka edistävät oppilaiden sensorista, kognitiivista ja motorista kehitystä. (Missiuna & Hecimovich 2015, 24, 36–37.)

Toinen taso Differentiated Instruction (DI) keskittyy niihin oppilaisiin, joilla on vaikeutta koulutyössä UDL-tason toimintatavoista huolimatta. Tässä vaiheessa opettajat usein tunnistavat, että lapsella on vaikeutta osallistumisessaan, mutta he eivät välttämättä osaa päätellä oppilaan ongelmien syitä ja seurauksia. DI-tasolla opettaja ja toimintaterapeutti yhdessä pohtivat erilaisia toimintatapoja, jotka olisivat kohtuullisia vaihtoehtoja tavanomaisille opetusmenetelmille. Tällä tasolla tehdään tarpeiden yksilöllisempää määrittelyä. Toimintaterapeutti voi työskennellä pienryhmissä oppilaiden kanssa ja määritellä mistä vaikeudet kunkin kohdalla johtuvat; onko kyse harjoituksen

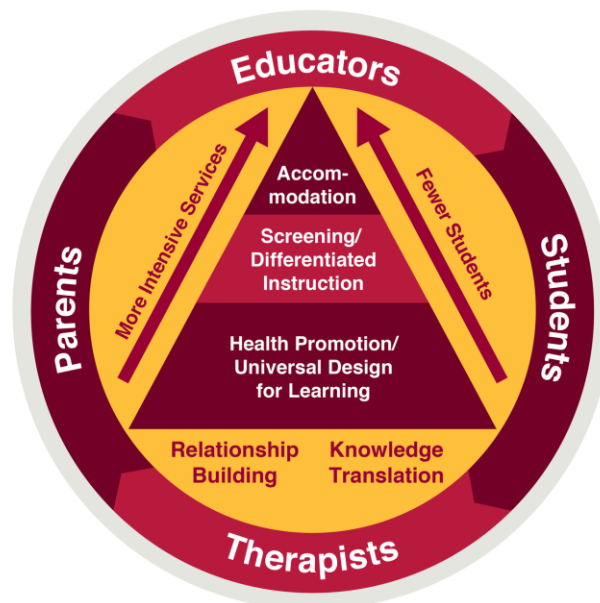
puutteesta vai mahdollisesti kehityksellisestä haasteesta. Terapeutti ja opettaja seuraavat lasten edistymistä. Mikäli lapsella havaitaan haasteita esimerkiksi motorisissa taidoissa, niin hän voi tarvita yksilöllisempiä mukautuksia. (Missiuna & Hecimovich 2015, 25, 37.)

Ylimmällä Accommodation tasolla toimintaterapeutti keskittyy yksittäisiin oppilaisiin, joilla on moninaisempia tarpeita. Jos mukautetuista toimintatavoista huolimatta oppilaalla on edelleen vaikeutta koulutyöhön osallistumisessaan, toimintaterapeutti määrittelee laajemmin kyseisen oppilaan palvelun tarvetta ja tarvittaessa otetaan mukaan terveydenhuollon muita palveluja.

Accommodation -tasolla toimintaterapeutti tekee tarkempaa toiminnan analyysiä, jonka pohjalta terapeutti pyrkii toteuttamaan yksilöllisempää toiminnan porrastamista ja ympäristön muokkaamista oppilaan osallistumisen tukemiseksi. Toimintaterapeutti voi suositella jatkotoimenpiteitä, kuten esimerkiksi jatkotutkimuksia tai kohdennetumpaa yksilöllistä kuntoutusta. Lapselle tehdään yksilöllinen oppimissuunnitelma. Käyttämällä porrastettua lähestymistapaa varmistetaan siitä, että tuen taso vastaa oppilaiden tarpeita ja tavoittaa kaikki oppilaat. Kolmion muotoinen porrastettua lähestymistapaa kuvaava pyramidi osoittaa, kuinka tukipalvelujen lisääntyessä, tukea saavien oppilaiden määrä vähenee suhteessa koko oppilasmäärään. (Missiuna & Hecimovich 2015, 26, 37.)

PARTNERING FOR CHANGE: P4C

Building Capacity through Collaboration and Coaching in Context

© Missiuna, Pollock, Campbell, Levac and Whalen, *CanChild*, McMaster University, 2016

Kuvio 3. P4C-mallin porrastettu lähestymistapa. (What is Partnering for Change (P4C)? N.d.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella, kuinka P4C-mallin mukainen koulutoimintaterapia on sovellettavissa eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisen opetuksen tarpeisiin ja oppilaiden osallistumisen vahvistamiseen. Tarkoituksena on saada tietoa ja ymmärrystä, kuinka P4C-mallin mukainen koulutoimintaterapia olisi toteutettavissa suomalaisessa peruskoulussa. Taustalle otettiin eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelma ja opinnäytetyössä tarkastellaan missä kohdin P4C-malli voisi tukea opetussuunnitelman mukaista perusopetusta toimintaterapian keinoin sekä vahvistaa oppilaiden osallistumista koulutyöhön.

Opinnäytetyön taustalla on ajatus koulutoimintaterapian kehittämisestä Suomessa. Koulutoimintaterapian yleistyminen olisi varsin toivottavaa. Opinnäytetyöllä halutaan tuoda uutta näkökulmaa ja P4C-mallin mukainen toimintaterapia yhdeksi mahdolliseksi koulutoimintaterapian toteutustavaksi Suomessa. Opinnäytetyössä käytetään kuvailevaa otetta, joka tuo esiin vertailun kohteena olevien asiakirjojen keskeisiä piirteitä. Tavoitteena on vertailevalla tutkimusotteella tuottaa käytännön tietoa, kuinka P4C-mallin mukainen toimintaterapia on sovellettavissa suomalaiseen perusopetukseen.

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on selvittää:

Kuinka P4C-mallin mukainen toimintaterapia on sovellettavissa eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaiseen perusopetukseen?

Työtä ohjaavat seuraavat tutkimuskysymykset:

Soveltuuko P4C-malli käytettäväksi suomalaisessa perusopetuksessa?

Onko P4C-mallin mukaiselle toiminnalle estettä suomalaisessa perusopetuksessa?

6 Tutkimuksen toteutus

6.1 Laadullinen vertaileva tutkimus

Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja sen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tavoitteena on enemmänkin löytää uutta, kuin todentaa jo ole-

massa olevaa tietoa. Laadullinen tutkimus perustuu tutkimusaineiston monitahoiseen ja yksityiskohtaiseen tarkasteluun. Aineisto valitaan tarkoituksenmukaisesti ja sitä analysoitaessa pyritään paljastamaan odottamattomia seikkoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160–164.)

Tämä opinnäytetyö on laadullinen vertaileva tutkimus. Vertailevan tutkimuksen tarkoitus on hahmottaa yhtäläisyyksiä ja eroja valittujen kohteiden välillä. Vertailun kohteena voivat olla esimerkiksi erilaiset prosessit, jotka ovat keskenään vertailukelpoisia. Vertaileva tutkimus voi perustua laadullisten analyysimenetelmien ja aineistojen käyttöön. (Vertaileva tutkimus 2015.) Kekkosen (2008) mukaan ei ole yhtä tiettyä tapaa tai metodia tehdä vertailevaa tutkimusta. Artikkelissaan Kekkosen tuo esiin vertailuskeptisyyden ja vertailuoptimismin. Vertailuskeptisyydellä hän tarkoittaa sitä, että vertailu ei toisi lisäarvoa tutkimukseen ja että vertailut olisivat mahdollista vain silloin kun vertailtavat kohteet ovat riittävän samankaltaisia. Vertailuoptimismi sen sijaan lähtee ajatuksesta, että vertailulle ei ole olemassa periaatteellisia esteitä. Parhaimmillaan keskenään erilaisten kohteiden vertailu tuo uusia kysymyksiä ja luo mahdollisuuksia uudentilaisille yleistyksille. Onnistunut vertailu perustuu vertailtavien kohteiden hyvään tuntemukseen. (Kekkosen 2008, 33–34.)

Koska suomalainen perusopetus nojautuu kansalliseen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja paikallistasolla laadittuihin täydentäviin opetussuunnitelmiin, katsottiin tarpeelliseksi lähteä vertailemaan P4C-mallia ja suomalaista opetussuunnitelmaa keskenään. Vertailun kautta nostettiin esiin niitä tekijöitä, jotka toistuvat molemmissa aineistoissa. Tätä kautta voitiin arvioida P4C-mallin ja opetussuunnitelman soveltuvuutta suhteessa toisiinsa.

6.2 Aineistonkeruu ja analyysi

Opinnäytetyön aineisto koostuu pääasiallisesti Missiunan ja Hecimovichin (2015) julkaisusta *Partnering for Change Implementation and Evaluation 2013-2015* sekä eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelmasta. Aineisto päätettiin muodostaa näistä kahdesta keskenään erilaisesta, mutta samaan kontekstiin kohdentuvasta asiakirjasta, jotta saataisiin selville P4C-mallin mahdollisuudet perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisessa opetuksessa Suomessa. Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma valikoitui mukaan, koska tutkimustehtävää varten tarvittiin kansallisia perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita laajempi käsitys opetussuunnitelman kokonaisuudesta.

Missiunan ja Hecimovichin julkaisu sisältää P4C-mallin kehittämistyön ja rakenteen sekä kertoo mallin mukaisen toiminnan hyödyistä. Eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman kirjoitettu versio on varsin laaja asiakirja, joten tässä työssä keskitytään lähinnä opetussuunnitelman mukaisiin teemoihin oppilaiden osallisuuden tukemisesta huomioiden perusopetuksen tehtävä ja tavoitteet, yhtenäinen perusopetuksen toimintakulttuuri, yhteistyö ja yhteinen vastuu koulupäivästä sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukimuodot. Eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman kirjoitetusta versiosta nämä edellä mainitut kokonaisuudet löytyvät sivuilta 1–76. Eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelmaa täydennetään Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteilla siltä osin kuin tarvetta on. Nämä laajat aineistot ovat opinnäytetyön keskiössä ja verkkojulkaisuina julkisesti luettavissa.

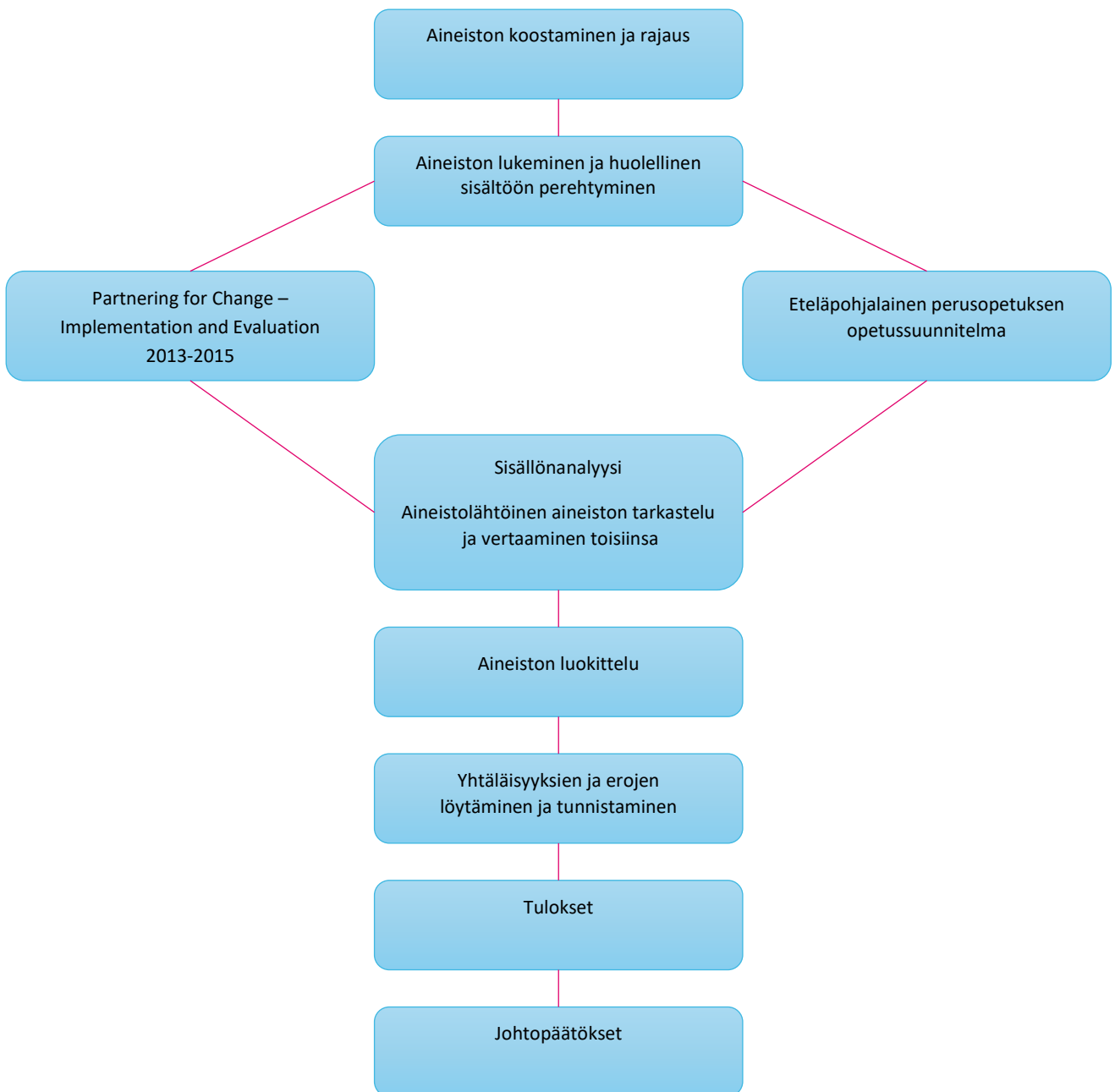
Aineiston käsittelyssä hyödynnettiin laadullista sisällönanalyysiä, joka keskittyy P4C-mallin ja eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman vertailuun. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällönanalyysin menetelmällä dokumentteja voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumentti voi olla miltei mikä tahansa kirjallisessa muodossa oleva materiaali. Sisällönanalyysissä dokumenttien sisältö koostetaan tiiviiksi sekä pyritään luomaan sanallinen selkeä kuvaus ilmiöstä, jota tutkitaan. Tarkoituksena on tiedon lisääminen, jolloin hajanaisesta aineistosta koostetaan selkeä ja yhtenäinen kuvaus. Näin voidaan tehdä ymmärrettäviä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117–121.)

Opinnäytetyön tutkimustyö aloitettiin perehtymällä huolellisesti aineistoon. Aineiston analysointia toteutettiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tulee ennen analysoinnin aloittamista määrittää analyysiyksikkö. Se voi muodostua vain yksittäisestä sanasta tai useammasta lauseesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Tässä opinnäytetyössä analyysiyksikkönä oli yksi tai useampi lause. Aineistolähtöistä sisällönanalyysia voidaan kuvata kolmevaiheiseksi prosessiksi, joka sisältää aineiston redusoinnin, klusteroinnin ja abstrahoinnin. Redusoinnin eli pelkistämisen vaiheessa aineistot tiivistetään ja niistä karsitaan tutkimukselle epäolennainen sisältö pois. Tiivistetystä aineistosta etsitään tutkimustehtävän näkökulmasta oleellisia ilmauksia, jotka listataan alkuperäisilmauksina ja niitä kuvaavina pelkistettyinä ilmauksina. Pelkistämisen vaiheessa eri värisillä kynillä alleviivaamalla voidaan nostaa esiin tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.)

Opinnäytetyön aineistosta alleviivattiin tutkimustehtävän kannalta olennaisia tekstikohtia. Samalla värillä alleviivattiin samoja käsitteitä kuvaavia ilmauksia. Esimerkiksi keltaisella alleviivattiin yhteistyötä kuvaavia ilmauksia. Ilmauksia kerättiin aineistojen tekstiosuuksista sekä taulukoista ja kuviosta. Nämä alkuperäisilmaukset kerättiin taulukkoon erilliselle word-tiedostolle. Tämän jälkeen alkuperäisilmauksista muodostettiin pelkistettyjä ilmauksia. Koska aineisto koostuu kahdesta eri asiakirjasta, molemmille laadittiin omat taulukot.

Klusteroinnin eli ryhmittelyn vaiheessa aineistosta nousseet alkuperäisilmaukset tarkastellaan huolellisesti ja aineistosta etsitään yhteneväisyyksiä ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Käsitteitä ryhmitellään ja niitä luokitellaan. Aineistosta riippuen voi syntyä esimerkiksi ala-, ylä-, pää- ja yhdistäviä luokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124–125.) Opinnäytetyön tutkimusprosessi eteni tämän mukaisesti, jolloin aineistoista kerätyt alkuperäisilmaukset ja niistä muodostetut pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin. Tämän jälkeen niistä muodostettiin ala- ja pääluokkia. Opinnäytetyön rajaamisen ja selkeyden kannalta luokittelu rajattiin ala- ja pääluokkiin. Opinnäytetyön liitteenä on esimerkki analyysitaulukosta (Liite 1).

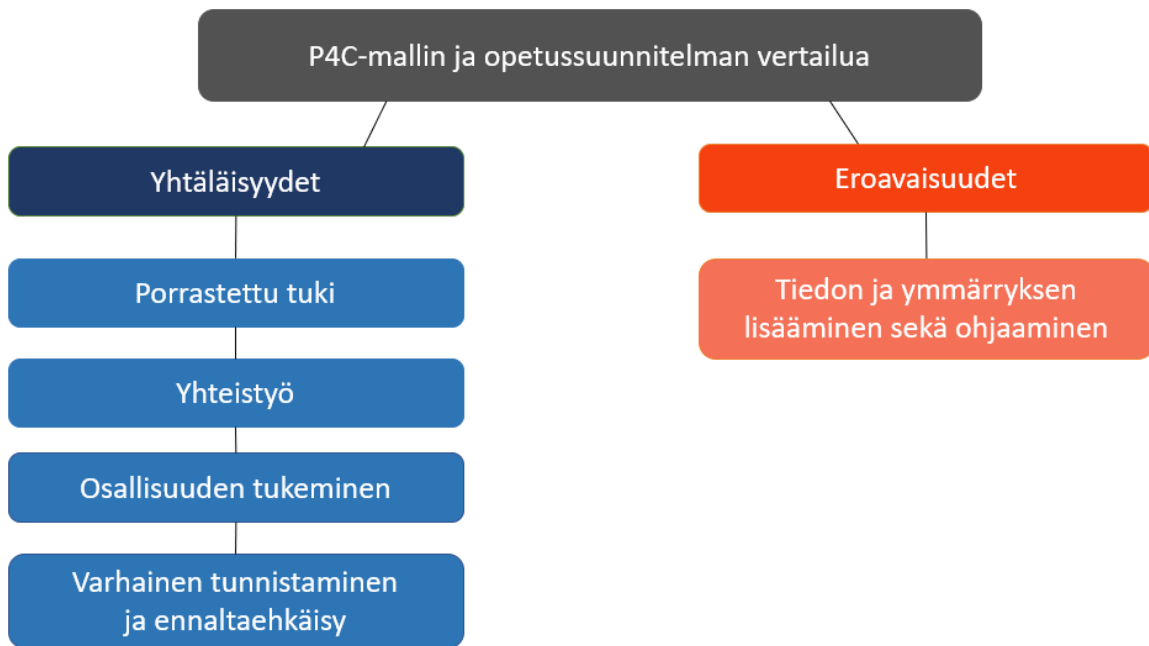
Abstrahoinnin eli käsitteellistämisen vaiheessa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto, jonka perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä ja edetään johtopäätöksiin. Tällöin tutkija muodostaa kuvauksen tutkimuskohteestaan ja käsitteitä yhdistelemällä saa vastauksen tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127.) Opinnäytetyössä taulukoita ja niihin muodostettuja ala- ja pääluokkia tarkasteltiin ja vertailtiin toisiinsa. Tarkoituksena oli löytää tutkimustehtävän kannalta olennaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia aineiston asiakirjojen välillä. Tämän jälkeen aineistosta muodostettiin teoreettisia käsitteitä ja kyettiin tekemään tutkimuksen kannalta merkityksellisiä johtopäätöksiä.

Kuvio 4. Opinnäytetyön tutkimusprosessi.

7 Tutkimuksen tulokset

Tutkimustyön tuloksena tutkimusaineistosta nousi esiin yhdistäviä teemoja, jotka ovat porrastettu tuki, yhteistyö, osallisuuden tukeminen sekä varhainen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy. Aineistosta nousi esiin myös erottava tekijä, joka on tiedon ja ymmärryksen lisääminen sekä ohjaaminen.

Kuvio 5. Vertailevan tutkimustyön tulokset.

7.1 Porrastettu tuki

Lähempi tarkastelu osoitti heti aineistoihin tutustuttaessa, että molemmissa asiakirjoissa kuvataan oppilaiden oppimisen ja osallistumisen tukemista samankaltaisella porrastetulla mallilla. P4C-mallissa puhutaan porrastetusta lähestymistavasta ja opetussuunnitelmassa siitä puhutaan nimellä opetuksen kolmiportainen tuki. Opinnäytetyön teoriaosuuteen on liitetty molempien porrastettujen mallien kaaviokuvat. Ne muistuttavat hämmästyttävän paljon toisiaan.

P4C-mallissa on kolme tuen tasoa, jotka ovat Universal Design for Learning (UDL), Differentiated Instruction (DI) ja Accommodation. Porrastettua lähestymistapaa käyttämällä tavoitetaan kaikki oppilaat ja varmistetaan, että tuen taso vastaa kunkin oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin. UDL-tasolla P4C:n mukaista toimintaterapiaa tarjotaan yleisesti kaikkien luokan oppilaiden tukemiseksi. UDL edistää kaikkien oppilaiden kykyä osallistua täysimääräisesti opetukseen vähentäen samalla yksilöllisen toiminnan ja oppimisen mukauttamisen tarvetta. DI-tasolla huomio kohdennetaan pienempiin oppilasryhmiin, joilla on vaikeuksia koulutyöstä suoriutumisesta UDL-tason toimenpiteistä huolimatta. DI-tasolla yhteistyössä opettajan kanssa selvitetään, mistä oppilaan vaikeudet johtuvat

ja toteutetaan tarpeiden yksilöllisempää määrittelyä. Accommodation tasolla keskitytään oppilasiin, joilla on moninaisempia tuen tarpeita ja määritellään laajemmin oppilaan tarvitsemaa palvelun tarvetta. Tällä tasolla oppilas voidaan ohjata muihin terveydenhuollon palveluihin tai toimintaterapeutti voi suositella jatkotutkimuksia oppilaan tilanteen selvittämiseksi. Accommodation tasolla oppilaalle tehdään yksilöllinen oppimissuunnitelma. (Missiuna & Hecimovich 2015, 24–27.)

Suomalaisessa perusopetuksessa oppimisen ja koulunkäynnin tuki on jaettu kolmeen tasoon; yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Yleistä tukea tarjotaan heti tuen tarpeen ilmetessä ja sillä tarkoitetaan lähinnä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia. Tehostettu oppimisen ja koulunkäynnin tuki on yksilöllisempää, vahvempaa ja pidempiaikaista oppilaan tukemista, jolloin voidaan tarvita useampaa eri tuen muotoa. Erityinen tuki tulee kyseeseen, mikäli tehostettu tuki ei riitä oppilaan tarpeisiin. Erityisen tuen oppilaalle tehdään erityistä tukea koskeva päätös ja laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Erityinen tuki tarkoittaa oppilaan saamaa erityisopetusta ja muita tarkoituksenmukaisia tukimuotoja, jolloin korostuu yksilöllinen ohjaus. (Oppimisen ja koulunkäynnin tuki n.d.)

Sekä P4C-mallin UDL-taso että perusopetuksen mukainen yleinen tuki pyrkivät tavoittamaan kaikki luokan oppilaat. Näillä tasoilla tarkoituksena on kohdentaa yleistä tukea jokaisen oppilaan tarpeisiin. P4C-malli kuitenkin kohdentaa UDL-tason toimenpiteitä selkeämmin koko luokan toiminnallisuuden tukemiseksi. Tällöin toimintaterapeutti esimerkiksi kiinnittää huomiota esteettömyyteen luokassa ja kaikkien oppilaiden työskentelyergonomiaan. Perusopetuksen yleisen tuen tasolla voidaan kohdentaa tukitoimia jo tunnistettuihin tuen tarpeisiin tietyillä oppilailla. DI-taso ja tehostettu tuki kohdentuu oppilaan yksilöllisempiin tarpeisiin. Tällöin pyritään tarjoamaan yksilöllisempää ja tehostetumpaa tukea sekä pohditaan erilaisia tuen tarjoamisen tapoja. Accommodation tasolla ja erityisen tuen tasolla oppilas saa yksilöllistä tukea. Sekä P4C-malli että oppimisen ja koulunkäynnin tuki suomalaisessa perusopetuksessa edellyttävät tällä tasolla yksilöllisen/henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laatimista. Oppilaan tuen tarve on tunnistettu ja siihen vastataan hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti.

7.2 Yhteistyö

P4C-mallin lähtökohtiin kuuluu yhteistyö oppilaiden, vanhempien, opettajien ja toimintaterapeuttien välillä. Toimintaterapeutit pyrkivät rakentamaan kumppanuussuhteita, siirtämään tietoa ja

kehittämään todellista yhteistyötä vanhempien ja opettajien kanssa. Toimintaterapeutti on säännöllisesti läsnä koulussa toimiakseen yhteistyössä opettajan kanssa; yhteistyössä pyritään vastaamaan koko luokan tarpeisiin sekä oppilaiden yksilöllisiin haasteisiin. Oppilaiden vanhemmat ovat arvostettuja kumppaneita, jotka voivat tarvittaessa olla yhteydessä opettajaan tai toimintaterapeuttiin. Myös toimintaterapeutti on aktiivisesti yhteydessä oppilaiden vanhempiin. Lisäksi toimintaterapeutti osallistuu koulun yhteisiin tapahtumiin, esimerkiksi vanhempainiltoihin. Tarvittaessa toimintaterapeutti toimii yhteyshenkilönä koulun ja terveydenhuollon välillä. (Missiuna & Hecimovich 2015, 28–34.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet korostaa yhteistä vastuuta oppilaiden koulupäivästä. Tällä tarkoitetaan turvallisen koulun, yhteistyön ja kestäväen tulevaisuuden aktiivista rakentamista yhdessä tehden. Opetussuunnitelman mukaan opettajalla, vanhemmilla ja muilla sidosryhmillä on vastuu oppilaan koulunkäynnin sujumisesta. (Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, 36.) Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma korostaa koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Koulun katsotaan olevan vastuussa yhteistyön ylläpitämisestä, mutta koteja kannustetaan olemaan yhteydessä kouluun oppilaan kasvuun ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Yhteistyössä pyritään ratkaisukeskeisyyteen ja yhteistyötä kodin kanssa pidetään yllä muun muassa vanhempainiltojen, muiden tapaamisten ja tiedotteiden kautta. Koulut tekevät yhteistyötä myös sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa sekä yleisellä että yksilöllisellä tasolla tarpeen mukaan.

P4C-malli luonnollisestikin korostaa toimintaterapeutin roolia yhteistyössä kodin ja koulun kanssa. Opetussuunnitelma sen sijaan korostaa koulun aktiivista roolia yhteistyön ylläpitäjänä kodin ja koulun välillä. Opetussuunnitelma kuitenkin tuo esiin myös ympäröivän yhteiskunnan vastuun toimivasta yhteistyöstä ja turvallisesta koulusta. Tällä tarkoitetaan kaikkia koulun kanssa toimivia sidosryhmiä. Lisäksi sekä P4C-malli että opetussuunnitelma mainitsevat yhteistyön sosiaali- ja terveysviranomaisten kanssa, johon toimintaterapeutitkin ammattikuntana kuuluu.

7.3 Osallisuuden tukeminen

P4C-mallin tavoitteena on osallisuuden edistäminen kotona ja koulussa. Toimintaterapeutin on kyettävä tarjoamaan näyttöön perustuvaa tietoa siitä, kuinka tukea oppilaiden osallistumista tavalla,

jota opettajat voivat käyttää luokassa ja vanhemmat kotona. Tavoitteena on mahdollistaa oppilaiden onnistunut osallistuminen erilaisia toimintatapoja hyödyntäen. Toimintaterapeutti havainnoi oppilaiden koulutyöhön osallistumista ja tunnistaa niitä tekijöitä, jotka vaikeuttavat oppimista ja osallisuutta. Lisäksi toimintaterapeutti auttaa perheitä löytämään toimintatapoja, joilla edistää lapsensa osallistumista kotona ja yhteiskunnassa. (Missiuna & Hecimovich 2015, 18, 23, 32–33.)

Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma painottaa osallisuuden teemaa. Eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan osallisuus nähdään oppivan koulu yhteisön yhteisenä rakentamisena, johon sisältyy ajatus oppilaasta aktiivisena kansalaisena. Opetussuunnitelman mukaan osallisuus on myös demokraattista toimintakulttuuria ja jokaisen yksilön osallisuuden edistämistä. Tämä tarkoittaa yhteistä koulun toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja arviointia. Koulun tavanomainen arki ja yhteiset tapahtumat vahvistavat oppilaiden osallisuuden kokemusta. (Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, 6, 45.) Opetussuunnitelmassa on määritelty eri tahojen vastuut, erityisesti yhteisöllinen oppilashuolto korostaa oppilaiden ja huoltajien osallisuutta ja kuulluksi tuleamista tärkeänä ja hyvinvointia vahvistavana. Opetussuunnitelman mukaan oppilaan osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän vastuulla.

P4C-malli näyttää painottavan erityisesti oppilaan koulutyöhön osallistumista ja pyrkii tukemaan sitä toimintaterapian keinoin. P4C kuitenkin huomioi myös kotona ja yhteiskunnassa osallistumisen mahdollisuudet ja näin tukee oppilaiden osallisuutta kokonaisvaltaisesti. Opetussuunnitelmassa korostetaan yhteiskunnallista osallistumista sekä pyritään kasvattamaan oppilaista osallistuvia kansalaisia.

7.4 Varhainen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy

P4C-mallin tavoitteisiin kuuluu oppilaiden erityistarpeiden varhainen tunnistaminen ja erityistarpeista johtuvien toissijaisten seurausten ennaltaehkäiseminen. P4C-mallissa nostetaan esiin erityistä tarpeita omaavien lasten varhaisesta tunnistamisesta sekä päiväkodissa että koulussa. Tällöin toimintaterapeutti auttaa opettajia tunnistamaan oppilaita, joilla on epätyypillistä kehitystä ja erityisen tuen tarvetta. P4C-malli pyrkii ehkäisemään terveydellisiä ja opillisia vaikeuksia kehittymästä monitahoisemmiksi. Yhteistyössä opettajien ja vanhempien kanssa toimintaterapeutti ehkäisee kehityksellisten haasteiden muodostumista suuremmiksi ongelmiksi oppilaille ja luokalle. (Missiuna & Hecimovich 2015, 18, 21, 28–29.)

Eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelmassa on määritelty varhaisen puuttumisen malli koulunkäynnin ja oppimisen tukemisessa. Varhainen puuttumisen malli otetaan käyttöön, kun herää huoli oppilaan oppimisesta ja koulunkäynnistä. Yhteistyössä kodin kanssa keskustellaan ja tehdään kokonaisvaltainen tilannearvio, jonka jälkeen sovitaan mahdollisista jatkotoimenpiteistä ja seurannasta. Uudelleenarvioinnin jälkeen voidaan todeta toteutuneiden tukitoimien riittävyys/riittämättömyys. Suomalaisessa perusopetuksessa lakisääteisenä toteutuva oppilashuolto toimii ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja tukee koko kouluuyhteisöä. Osallisuutta tukevat toimintatavat ennaltaehkäisevät ongelmia sekä edesauttaa niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen varhaista järjestämistä. Olennaista on varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ennaltaehkäisy. (Oppilashuolto n.d.)

P4C-mallissa puhutaan varhaisesta tunnistamisesta ja ennaltaehkäisystä. Näillä tarkoitetaan oppilaiden erityistarpeiden varhaista tunnistamista ja ongelmien kehittymisen estämistä monitahoisemmiksi. Eteläpohjalaisessa opetussuunnitelmassa puhutaan varhaisesta puuttumisesta ja ennaltaehkäisystä. Tarkoitus on sama kuin P4C-mallissa. Vaikka asioista puhutaan eri käsitteillä, tarkoitus ja ajatus on kummassakin yhteneväinen.

7.5 Tiedon ja ymmärryksen lisääminen sekä ohjaaminen

Eroavaisuutena asiakirjoista nousi esiin tiedon ja ymmärryksen lisääminen sekä ohjaaminen, jota P4C-malli painottaa. Tavoitteena on edistää opettajien ja vanhempien valmiuksia ymmärtää lapsen erityistarpeita ja kykyä toimia nämä erityistarpeet huomioiden. Opettajien ja vanhempien ohjaaminen ja heidän valmiuksiensa kehittäminen kuuluvat mallin periaatteisiin. Toimintaterapeutin tehtävänä on jakaa tietoa opettajille, jotta he osaisivat tunnistaa ne lapset, joilla ilmenee epätyypillistä kehitystä. Tietoa jakamalla mahdollistetaan myös opettajien osaamisen kehittyminen ja toimivien käytäntöjen kehittäminen. Lisäksi edistetään opettajien ymmärrystä UDL- ja DI-tasojen mukaisista toimintatavoista, joka mahdollistaa osallistavat käytännöt kaikkien oppilaiden koulutyön tukemiseksi. Kun opettajilla on riittävä tieto P4C-mallin mukaisesta toiminnasta, he pystyvät toteuttamaan toimintaterapeutin ehdottamia toimintatapoja työssään. Toimintaterapeutti ohjaa opettajalle uusia toimintatapoja, jotka voivat olla toimivia luokkaympäristössä. Näitä toimintatapoja voi myös mallintaa opettajalle opetustilanteessa. Tarvittaessa toimintaterapeutti myös suosittelee erilaisia toimintaa mukauttavia keinoja, kuten esimerkiksi materiaaleja, apuvälineitä ja teknologiaa oppilaiden koulutyötä tukemaan. Ohjaamisessa oleellista on käyttöönotettujen

toimintatapojen arviointi ja seuranta yhteistyössä opettajien kanssa. (Missiuna & Hecimovich 2015, 18, 28, 35.)

P4C-mallin mukaisessa toimintatavassa tietoa jaetaan myös vanhemmille edistämään heidän ymmärrystään lapsen erityistarpeista ja kehityksellisistä haasteista. Toimintaterapeutti tukee ja edistää hyväksi havaittujen toimintatapojen käyttöönottoa kotona. Toimintaterapeutti myös vahvistaa vanhempien kykyä toimia lapsensa puolestapuhujana. P4C-mallissa opettajien ja vanhempien ohjaaminen perustuu jo olemassa olevan tiedon ja taitojen täydentämiseen. Toimintaterapeutin tehtävänä on selvittää olemassa oleva tieto ja täydentää sitä. Olennaista on tuoda tietoa lapsen terveyteen ja kehitykseen liittyvistä seikoista, jotka voivat aiheuttaa haasteita koulutyöhön osallistumisessa. Tiedon jakaminen ja ohjaaminen voi tapahtua osana käytännön työtä koulussa sekä esimerkiksi yhteisten tapaamisten, workshoppien ja vanhempainiltojen kautta. (Missiuna & Hecimovich 2015, 28, 29, 33.)

P4C-mallin mukaan tiedon ja ymmärryksen lisääminen sekä opettajien ja perheiden ohjaaminen on merkityksellinen osa koulutoimintaterapeutin työtä. Opetussuunnitelmassa ei oteta kantaa vastaaviin opetuksen tukitoimiin, mutta siinä mainitaan käsitteenä jaettuun asiantuntijuuteen perustuva toimintakulttuuri. Lisäksi opetussuunnitelmassa mainitaan, että opettajan tehtävänä on auttaa ja kannustaa oppilasta löytämään erilaisia tapoja ja menetelmiä oppia yhdessä muiden kanssa. Oppilaan odotetaan olevan aktiivinen tietojen ja taitojen oppija. (Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, 8, 32.) P4C-mallin mukaisen toimintaterapian keinoin voitaisiin tukea tätä opetussuunnitelman ajatusta. Kaikilla oppilailla ei ole kykyä tunnistaa omia oppimisen haasteita eikä näin ollen myöskään kykyä kehittää omia toimintatapojaan oppimisen tueksi. Koska nykyään yleisopetuksen luokissa on sijoitettuna erityisen tuen oppilaita, ei kaikilla opettajillakaan välttämättä ole kykyä tukea ja auttaa oppilaita riittävästi. P4C-mallin mukaisen toimintatavan mukaan toimintaterapeutti voisi lisätä opettajan tietoa ja ymmärrystä sekä ohjata häntä löytämään oppilaan osallistumista tukevia toimintatapoja liittyen myös paikallisten opetussuunnitelmien painotuksiin.

Eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelma painottaa yrittäjämäisen toimintatavan teemaa, joka korostaa asennetta, vastuuntuntoa, innovatiivisuutta ja oman itsen tavoitteellista kehittämistä. Yrittäjämäinen toimintatapa on mukana kaikessa koulun toiminnassa. Sillä tavoitellaan

kokonaisvaltaista taitojen kehittämistä. (Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, 14.) Yrittäjämäinen toimintatapa kuulostaa tavoiteltavalta ja kannatettavalta ajatukselta. Se pitää sisällään innovatiivisia kestävä kehityksen ajattelumalleja, joilla tavoitellaan oppilaiden kehittymistä aktiivisiksi ja ajatteleviksi yhteiskunnan jäseniksi. On kuitenkin selvää, että osa oppilaista tarvitsee runsaastikin tukea yrittäjämäisen toimintatavan kehittymiseen ja rakentumiseen. P4C-mallin mukaisella toimintaterapialla voidaan tukea myös tämän oppimiskokonaisuuden toteutumista ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden osallistumista siihen. Yrittäjämäisen toimintatavan tavoitteet voivat olla osalle oppilaista vaativia.

7.6 Johtopäätökset

Opinnäytetyön taustalla on kaksi keskenään erilaista, mutta samaan kontekstiin kohdentuvaa asiakirjaa. P4C-malli on kehitetty ja implementoitu Kanadassa osaksi kanadalaisesta koulujärjestelmästä. Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma sen sijaan on vahvasti suomalaisesta kulttuuriin ja koulujärjestelmästä perustuva. Vaikka suomalainen ja kanadalainen yhteiskunta ja koulujärjestelmä eroavatkin toisistaan, niin tämän tutkimustyön kautta voidaan tehdä johtopäätös, että P4C-mallin mukaisella toimintaterapialla voitaisiin todennäköisesti edistää oppilaiden osallisuutta myös suomalaisessa koulujärjestelmässä.

Tutkimusaineiston tarkastelu ja analysointi osoitti, että P4C-malli ja eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma sisältävät useita toisiaan vastaavia painotuksia ja teemoja. Porrastetun tuen malli löytyy vahvasti molemmista asiakirjoista. Porrastettu tuki kuvastaa sitä, kuinka oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastataan. Tuen alin taso kohdentuu kaikkiin oppilaisiin ja mitä ylemmäs tuen portaita nousee, sitä intensiivisemmät ovat oppilaan tukitoimet ja tukea saavia oppilaita on vähemmän.

Yhteistyön merkitys nousee vahvasti esiin molemmissa asiakirjoissa. Oppilaan tukemiseksi ja osallisuuden edistämiseksi tehdään laajaa yhteistyötä oppilaan tarpeiden mukaisesti. P4C-malli keskittyy kuvaamaan yhteistyötä toimintaterapeutin näkökulmasta kodin ja koulun sekä tarvittaessa sosiaali- ja terveyshuollon kanssa. Opetussuunnitelma ajattelee yhteistyötä laajemmin.

Opetussuunnitelmassa mainitaan yhteinen vastuu koulupäivästä, jolla tarkoitetaan jokaisen kou-

lun jäsenen vastuuta turvallisesta koulusta ja oppilaiden hyvinvoinnista. Tämä luo pohjaa yhteistyön rakentumiselle. Koulu luonnollisestikin tekee tiivistä yhteistyötä oppilaiden vanhempien kanssa sekä tarvittaessa sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa.

Sekä P4C-malli että opetussuunnitelma korostavat oppilaan osallisuuden tukemista. P4C-mallin yhtenä tavoitteena on osallisuuden edistäminen kotona ja koulussa. Eteläpohjalaisen opetussuunnitelman toisena pääpainotuksena on osallisuus ja sen tukeminen. P4C-malli tarkastelee osallisuuden tukemista toimintaterapian näkökulmasta ja opetussuunnitelma enemmänkin yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Myös oppilaan erityistarpeiden varhainen tunnistaminen ja toissijaisten seurausten ennaltaehkäisy nousevat esiin molemmissa asiakirjoissa. Varhaisen tunnistamisen avulla pyritään kohdentamaan oppilaiden tarvitsemaa tukea ja tätä kautta ennaltaehkäisemään ongelmien kasautumista ja niiden toissijaisia seurauksia.

Edellä mainituissa yhtäläisyyksissä on pieniä käsitteellisiä ja näkökulmallisia eroavaisuuksia. Nämä eroavaisuudet eivät kuitenkaan ole esteellisiä tai edes merkityksellisiä tekijöitä P4C-mallin mukaisen toimintaterapian toteutumiselle suomalaisessa perusopetuksessa. Selkeänä yksittäisenä eroavaisuutena asiakirjoista nousi esiin tiedon ja ymmärryksen lisääminen sekä ohjaaminen, jota P4C-malli painottaa. Opetussuunnitelma ei tätä osa-aluetta erikseen huomioi, mutta tuo esiin jaettuun asiantuntijuuteen perustuvan toimintakulttuurin. Opetussuunnitelmasta ei tunnisteta tekijöitä, jotka olisivat esteenä tiedon ja ymmärryksen lisäämisen sekä ohjaamisen toteutumiselle suomalaisessa perusopetuksessa. P4C-mallin mukaisen toimintaterapian mahdollisuudet nähdään vahvistavana ja oppilaiden osallisuutta edistävänä tekijänä liittyen myös opetussuunnitelman painotukseen yrittäjämäisestä toimintatavasta.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella, kuinka P4C-mallin mukainen koulutoimintaterapia on sovellettavissa eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisen opetuksen tarpeisiin ja oppilaiden osallistumisen vahvistamiseen. Vertailevan tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että P4C-malli ja eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelma sisältävät runsaasti yhtymäkohtia. Niiden keskeiset painotukset ja tavoitteet ovat varsin yhteneväisiä. Tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset; P4C-mallin soveltuu käytettäväksi suomalaisessa perusopetuksessa eikä mallin mukaiselle toiminnalle ole esteitä.

Suomalaisessa perusopetuksessa keskeistä on oppilaiden osallisuuden tukeminen. Sitä painotetaan niin kansallisissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuin täydentävissä paikallisissa perusopetuksen opetussuunnitelmissa. Näin myös eteläpohjalaisessa perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Osallisuuden tukemiseen liittyvät näkökulmat ja toimintatavat alkaen oppilaan koulutyöhön osallistumisen tukemisesta aina yhteiskunnallisen osallisuuden tukemiseen saakka. Toimintaterapian keskeiset teoreettiset mallit korostavat ihmisen osallisuuden merkitystä. Tämä nouseekin vahvasti esiin myös P4C-mallin tavoitteissa, joista yksi on oppilaan osallisuuden edistäminen kotona ja koulussa.

P4C-mallia implementoitiin Kanadassa kahden vuoden ajan ja mallin vaikuttavuutta tutkittiin muun muassa vertailemalla ensimmäisen ja toisen vuoden aikana raportoituja tuloksia. Implementoinnin aikana mallin vaikuttavuudesta tehdyn tutkimuksen mukaan lasten osallisuus eri toiminnoissa kotona, koulussa ja yhteiskunnassa lisääntyi. Esimerkiksi opettajat raportoivat laajaa edistymistä koulutyöhön osallistumisessa mukaan lukien välitunnit, siirtymätilanteet ja ruokatauot. Vanhemmat raportoivat edistymistä osallistumisessa kotitöihin ja liikunnallisiin vapaa-ajan aktiviteetteihin. (Missiuna & Hecimovich 2015, 76–79.) Opinnäytetyön tutkimustehtävän kannalta voidaan todeta, että P4C-mallin mukaisella toimintaterapialla voitaisiin edistää oppilaiden osallisuutta kotona, koulussa ja yhteiskunnassa myös Suomessa. Lisäksi P4C-mallin mukainen toimintaterapia edistäisi myös suomalaisen perusopetuksen painotusta oppilaiden osallisuuden tukemisessa.

Jotta P4C-mallia voidaan harkita otettavaksi käyttöön Suomessa, tulee huomioida, että P4C-mallin mukaisten toimintaterapiapalvelujen tulee olla osa kouluorganisaatiota. Näin ollen kukaan yksittäinen toimintaterapeutti ei voi toteuttaa P4C-mallin mukaista koulutoimintaterapiaa, vaan hänen tulee olla osa koulun henkilökuntaa, jolloin hän on säännöllisesti läsnä koulun arjessa. P4C-mallin käyttöönotto vaatii myös toimintaterapeuttien kouluttautumista, jotta he osaavat toimia mallin periaatteiden ja käytännön mukaisesti. P4C-mallin mukaisessa toiminnassa olennaista on yhteistyö oppilaiden vanhempien ja etenkin opettajien sekä muun koulun henkilökunnan kanssa. Näin ollen heidänkin perehdyttämisenä mallin mukaiseen toimintaan on ensiarvoisen tärkeää. Missiunan ja Hecimovichin mukaan P4C-malli antaa viitteitä kustannustehokkuudesta, koska mallin mukainen toiminta johti erityistarpeita omaavien lasten varhaisempaan tunnistamiseen ilman virallisia arviointi- ja seulontatutkimuksia. Tämä johti terveydenhuollon tutkimusjonojen lyhentymiseen ja jopa poistamiseen. (Missiuna & Hecimovich 2015, 64, 122.)

Tehostetun ja erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden määrän suomalaisissa peruskouluissa on todettu kasvaneen parina viime vuosikymmenenä. Samaan aikaan inklusion ajatuksen mukaisesti opetus erityisryhmissä on vähentynyt ja erityisoppilaiden opetus yleisopetuksen ryhmissä on yleistynyt. OAJ:n selvityksen mukaan erityisopetuksen järjestämisessä on vaihtelevia käytäntöjä, joihin tuen lainsäädännön antamista vapauksista päättää erityisopetuksen toteutuksesta alueellisesti. Tämän vuoksi opetus ei aina toteudu tasa-arvoisesti. Eettisenä ongelmana nähdään erityisesti se, ettei erityisopetus ole tällä hetkellä kovin tuloksellista. Ratkaisuna tilanteeseen on pohdittu muun muassa opettajien täydennyskoulutusta sekä erityisopettajien riittävää määrää. Myös opettajien halukkuus moniammatilliseen yhteistyöhön on lisääntynyt. (Nissilä 2018.)

Koronaepidemian vaikutukset näkyvät kasvaneena tuen tarpeena. Aluehallintoviraston mukaan perusopetuksessa olevien oppilaiden tuen tarve korona-aikana on selkeästi kasvanut; etenkin niiden oppilaiden kohdalla, joilla on jo ennestään oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Perusopetuksen järjestäjät ovat huolissaan pitkäaikaisista vaikutuksista oppilaiden hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. Näin lisäresurssien tarve korostuu, jotta tuen tarpeen lisääntymiseen voidaan vastata. (Kysely: Oppilaiden tuen tarve perusopetuksessa on kasvanut selvästi koronaepidemian aikana 2021.)

Oppilaiden koulunkäynnin haasteet ovat selkeästi lisääntyneet ja erityisopetuksen järjestelytavat vaihtelevia. Tämä näkyy yhteiskunnallisessa keskustelussa. Näin ollen opinnäytetyön aihe on hyvinkin ajankohtainen ja pyrkii omalta osaltaan tuomaan uutta näkökulmaa tilanteen ratkaisemiseksi ja edistämiseksi. Opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan P4C-mallin mukaisella koulutoimintaterapialla voitaisiin vastata sekä erityisopetuksen tuloksellisuuden edistämiseen että koronaepidemian aiheuttamaan tuen tarpeen lisääntymiseen. P4C-mallin toimintatavan mukaisesti toimintaterapeutti omalta osaltaan tuo tietoa ja ymmärrystä oppilaiden erityistarpeista ja niiden tukemisesta kouluarjessa. Toimintaterapeutin ammatillinen osaaminen voisi tukea opettajien osaamisen kehittymistä ja edistää oppilaiden osallisuutta. Opinnäytetyössä tuodaan myös esiin ymmärrys, että erityistyöntekijöiden suora tuki koulun henkilökunnalle on käytännössä koettu hyväksi toimintamuodoksi.

8.1 P4C-mallin mukainen toimintaterapia suomalaisessa perusopetuksessa

Vaikka P4C-malli on Kanadassa kehitetty, se ei ole kulttuurisidonnainen ja näin ollen sitä voitaisiin hyödyntää myös Suomessa. P4C-mallin mukaisella koulutoimintaterapialla voitaisiin monipuolistaa tukitarjontaa perusopetuksessa ja näin vastata lisääntyneisiin tuen tarpeisiin. Kuten aiemmin todettiin, opettajien halukkuus moniammatilliseen yhteistyöhön on lisääntynyt. Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma nostaa esiin jaettuun asiantuntijuuteen perustuvan toimintakulttuurin. Tätä tietoa vasten voidaan ajatella toimintaterapeutin olevan juuri sellainen ammattihenkilö, jonka kanssa opettajat voivat etsiä ratkaisuja haasteisiin jaetun asiantuntijuuden keinoin. Näin voitaisiin ajatella, että yhteistyö toimintaterapeutin kanssa osana opetustyötä olisi opettajillekin positiivinen asia. Toimintaterapeutin olisi hyvä olla myös osa oppilashuollon työryhmää. Näin toimintaterapeutin asiantuntijuutta voitaisiin hyödyntää sekä yhteisöllisessä että yksilökohtaisessa oppilashuollossa sekä opetukseen liittyvissä nivelvaiheissa.

8.2 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Opinnäytetyössä on pyritty noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tällä tarkoitetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä. Muiden tutkijoiden työhön ja saavutuksiin viitataan asianmukaisella tavalla ja näin kunnioitetaan heidän tekemäänsä työtä. Tutkimusaineisto tulee koostaa luotettavista lähteistä ja tutkimuksessa tulee soveltaa hyvän tieteellisen käytännön mukaisia tutkimus- ja arviointimenetelmiä. (Hyvä tieteellinen käytäntö n.d.)

Laadullisen tutkimuksen arviointia voidaan toteuttaa yleistämisen ja luotettavuuden kautta. Yleistettävyydellä tarkoitetaan tutkittavan asian tarkastelua yleistasolla yksittäistapauksen sijaan. Yleistettävyyden edellyttää tulkintojen kestävyttä. Laadullisen tutkimuksen voidaan katsoa olevan luotettava, kun tutkimuskohde ja tulkittu materiaali ovat yhteensopivia, eikä teorianmuodostukseen ole vaikuttaneet epäolennaiset tekijät. (Vilka 2021, 195–196.) Opinnäytetyössä on pyritty yleistettävyyteen ja tulkintojen kestävyteen. Tutkimusaineisto koostuu luotettavista lähteistä poimituista asiakirjoista, jotka ovat yhteensopivia tutkimuskohteen kannalta. Teorianmuodostuksessa on pyritty olennaisen tiedon keräämiseen.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tarkkuus kaikissa tutkimustyön vaiheissa. Tutkijan tulee perustella tekemänsä ratkaisut, tulokset ja johtopäätökset. Tarkkuuden vaatimus tulee

näkyä myös raportoinnissa; miten tutkimus on toteutettu ja miten on päädytty saavutettuihin tuloksiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 232–233.) Opinnäytetyössä on pyritty tarkkuuteen, huolellisuuteen ja avoimuuteen raportoinnissa. Ratkaisut, tulkinnat ja johtopäätökset on pyritty perustelemaan. Tutkimuksen luotettavuutta haastaa tutkijoiden kokemattomuus sekä kielitaito. Osa aineistosta on englannin kielellä. Opinnäytetyön tekijät ovat suomenkielisiä eikä heillä ole ammattitaitoa luotettavan käännöstyön tekemiseen. Tämä vaikuttaa erityisesti P4C-malliin liittyvien käsitteiden oikeaan kääntämiseen suomen kielelle.

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan laadullinen tutkimus arvioidaan kokonaisuutena ja arvioinnissa painotetaan tutkimuksen ja sen raportoinnin johdonmukaisuutta. Olennaista on tuoda esiin myös tutkijan puolueettomuus ja mahdolliset sidonnaisuudet. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158–165.) Opinnäytetyö on pyritty toteuttamaan ja raportoimaan johdonmukaisesti. Tutkijoilla ei ole sidonnaisuuksia opinnäytetyön toteutukseen liittyen, sillä opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa. Opinnäytetyön aihe on noussut tutkijoiden omasta mielenkiinnosta ja tutkimustyössä on pyritty objektiivisuuteen.

8.3 Tulevaisuuden tutkimustarpeet

P4C-mallin mukaista koulutoimintaterapiaa ja sen hyötyjä on Missiunan, Hecimovichin ja heidän työryhmänsä toimesta tutkittu laajasti. Suomessa on toteutettu joitakin opinnäytetöitä, jotka käsittelevät P4C-mallia. Seuraava askel voisi olla P4C-mallin käytännön implementointi suomalaisissa kouluissa ja ehkä myös varhaiskasvatuksessa. Tutkimustyötä voisi kohdentaa P4C-mallin toteuttamistapaan Suomessa; toimisiko toimintaterapeutti koulun vai sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilönä. Esimerkiksi salassapitokysymykset olisi hyvä selvittää, jotta toimintaterapeutti pystyisi toteuttamaan työtään mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja hänellä olisi mahdollisuus tarvittaviin oppilastietoihin. Jatkotutkimustarpeena nähdään myös toimintaterapeuttien käytännön kouluttaminen P4C-mallin mukaiseen toimintaterapiaan Suomessa.

Lähteet

- Carter, E., Moss, C., Asmus, J., Fesperman, E., Cooney, M., Brock, M., Lyons, G., Huber, H. & Vincent, L. 2015. Promoting Inclusion, Social Connections and Learning Through Peer Support Arrangements. *Teaching Exceptional Children*, 48, 1, 9–18. Viitattu 30.4.2021. [https://janet.finna.fi, Academic Search Elite](https://janet.finna.fi/Academic Search Elite).
- Eteläpohjalaisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta. 2016. Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 11.4.2021. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/8835870>.
- Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma. 2016. ePerusteet. Viitattu 11.7.2021. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/8835870>.
- Feldman, R., Carter, E., Asmus, J. & Brock, M. 2016. Presence, Proximity and Peer Interactions of Adolescents With Severe Disabilities in General Education Classrooms. *Exceptional Children*, 82, 2, 192–208. Viitattu 30.4.2021. <https://janet.finna.fi, Academic Search Elite>.
- Fisher, A. & Marterella A. 2019. *Powerful Practice*. Colorado, USA: CIOTS.
- Hautala, T., Hämäläinen, T., Mäkelä, L. & Rusi-Pyykönen, M. 2016. *Toiminnan voimaa*. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hyvä tieteellinen käytäntö. N.d. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 26.7.2021. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>.
- Joka viides peruskoululainen sai tehostettua tai erityistä tukea. 2020. Tilastokeskus. Viitattu 21.3.2021. https://www.stat.fi/til/erop/2019/erop_2019_2020-06-05_tie_001_fi.html.
- Jokainen koululainen on tärkeä. 2019. Toimintaterapeuttiliitto. Viitattu 11.7.2021. <https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/ajankohtaista/jokainenkoululainenontarkea/>.
- Kekkonen, J. 2008. Vertailevan tutkimuksen haasteita. *Tieteessä tapahtuu*, 26, 3–4, 32–37. Viitattu 5.4.2021. <https://journal.fi/tt/article/view/482/408>.
- Kolmiportainen tuki. N.d. Peda.net, Alavus. Viitattu 20.7.2021. <https://peda.net/alavus/erityisopetus/kolmiportainen-tuki>.
- Kysely: Oppilaiden tuen tarve perusopetuksessa on kasvanut selvästi koronaepidemian aikana 2021. Aluehallintovirasto. Viitattu 26.7.2021. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69914388>.
- Missiuna, C. & Hecimovich, C. 2015. *Partnering for Change Implementation and Evaluation 2013-2015*. Tutkimusraportti. CanChild, McMaster University. Viitattu 21.3.2021. <https://www.partneringforchange.ca/img/P4C-2015.pdf>.

Mitä on perusopetus? N.d. Opetushallitus. Viitattu 21.3.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-perusopetus>.

Morningstar, M., Shogren, K., Lee, H. & Born, C. 2015. Preliminary Lessons About Supporting Participation and Learning in Inclusive Classrooms. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 40, 3, 192–210. Viitattu 30.4.2021. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite.

Nissilä, M-L. 2018. Erityispedagogiikan professorit: Vain tuettu inkluusio toimii. Uutinen OAJ:n verkkosivulla. Viitattu 27.7.2021. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2018/erityispedagogiikan-professorit-vain-tuettu-inkluusio-toimii/>.

Oppilashuolto. N.d. ePerusteet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 21.6.2021. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/432935>.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. N.d. Opetushallitus. Viitattu 21.6.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki>.

Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen. N.d. ePerusteet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 11.4.2021. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/429108>.

Osallisuus 2019. THL. Viitattu 21.3.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>.

Pulkinen, J. 2020. Poliittikkaa uudistamassa, käytäntöjä muuttamassa? *Erityisopetus Suomessa koulutusuudistusten jälkeen. Yhteiskuntapolitiikka*, 85, 1, 98–103. Viitattu 20.7.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202002115164>.

Salmi, M., Mäkelä, J., Perälä, M-L. & Kestilä, L. 2012. *Lapsi kunnassa*. Julkaisija THL. Viitattu 21.3.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90826/URN_ISBN_978-952-245-690-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Tavoitteena laaja-alainen osaaminen. N.d. ePerusteet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 20.7.2021. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/428611>.

Toimintaterapia kouluissa. N.d. Toimintaterapeuttiliitto. Viitattu 11.4.2021. <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/koulutoimintaterapia/>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi. Viitattu 5.4.2021. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118>.

Vertaileva tutkimus. 2015. Koppa, Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.7.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/vertaileva-tutkimus>.

Vilka, H. 2021. *Tutki ja kehitä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vitikka, E. & Rissanen, M. 2019. Opetussuunnitelma kansallisena ja paikallisena ohjausvälineenä. Viitattu 11.4.2021. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/118713/opetussuunnitelma_kansallisena_ja_paikallisena_ohjausvalineena.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

What is Partnering for Change (P4C)? N.d. CanChild, Research In Practice. Viitattu 20.7.2021. <https://www.canchild.ca/en/research-in-practice/current-studies/partnering-for-change>.

Wong, S. & Fisher, G. 2015. Comparing and Using Occupation-Focused Models. *Occupational Therapy In Health Care*, 29, 3, 297–315. Viitattu 25.6.2021. <https://janet.finna.fi>, Academic Search Elite.

Liitteet

Liite 1. Esimerkki aineiston analyysistä

Alkuperäinen ilmaus (P4C)	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
<p>Toimintaterapeutti työskentelee yhteistyössä opettajien ja perheiden kanssa tarjotakseen asianmukaisia suosituksia ja mukautuksia.</p> <p>Malli keskittyy rakentamaan yhteistyötä terveydenhuollon ammattilaisten, opettajien, lasten, perheiden ja terveydenhuollon koordinaattorien välillä.</p> <p>Perheet ovat arvostettuja kumppaneita, jotka voivat olla yhteydessä sekä opettajaan että terapeuttiin.</p>	<p>Yhteistyö opettajien kanssa</p> <p>Yhteistyö perheiden kanssa</p> <p>Yhteistyö lasten kanssa</p> <p>Yhteistyö terveydenhuollon kanssa</p> <p>Yhteistyö toimintaterapeutin kanssa</p>	Yhteistyö eri tahojen kanssa	Yhteistyö

Alkuperäinen ilmaus (Opetussuunnitelma)	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
<p>Kouluyhteisön jokainen jäsen kantaa vastuuta turvallisuudesta oppimisympäristöstä ja oppilaiden hyvinvoinnista.</p> <p>Myös vanhemmat ja muut sidosryhmät tukevat koulun arkea.</p>	<p>Yhteistyö koulun henkilökunnan kanssa</p> <p>Yhteistyö vanhempien kanssa</p> <p>Yhteistyö sidosryhmien kanssa</p>	Yhteistyö eri tahojen kanssa	Yhteistyö